

شناسایی و طبقه‌بندی عناوین مجرمانه

ابوالفضل قلی‌زاده
محمد هادی توکل‌پور

مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، پژوهش‌های
معدن است‌های و پژوهش‌های از دفتر مردم و قضایه

سرشناسه : قلی‌زاده، ابوالفضل، ۱۳۶۴-
 عنوان و نام‌پیداآور : شناسایی و طبقه‌بندی عناوین مجرمانه / ابوالفضل قلی‌زاده، محمدهادی
 توکل‌پور.
 مشخصات نشر : تهران: خرسندی، ۱۳۹۲.
 مشخصات ظاهری : ۴۹۵ ص.
 شابک : 978-600-114-368-7
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
 موضوع : قانون کیفری -- ایران -- رنوس مطالب.
 شناسه افزودن : توکل‌پور، محمدهادی، ۱۳۶۴-
 رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۲ ۹ش اف/ KMH۳۸۰۰
 رده‌بندی دیوین : ۳۴۵/۵۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۳۰۹۸۳۶

انتشارات خرسندی

نمایشگاه و فروشگاه کتب فقهی، حقوقی و مجموعه قوانین

تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین

پائین‌تر از خیابان لبافی‌نژاد، کوچه مینا، پلاک ۲۰

تلفن: ۵ - ۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۵ - ۶۶۴۹۰۵۸۴

پست الکترونیک: Khorsandypub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

شناسایی و طبقه‌بندی عناوین مجرمانه

ابوالفضل قلی‌زاده، محمدهادی توکل‌پور

چاپ اول: ۱۳۹۲ - شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

حروفچینی: زرنگاران مهرخلاق

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-368-7

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۳۶۸-۷

فهرست

۵	دیاچه چاپ نخست
۹	فهرست عناوین مجرمانه
۹	جدول عناوین مجرمانه
۱۳	۱- جرایم علیه تمامیت جسمانی
۲۵	۲- جرایم علیه شخصیت معنوی
۳۱	۳- جرایم علیه اموال و مالکیت
۵۱	۴- جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی
۶۵	۵- جرایم علیه آسایش عمومی
۴۱۷	۶- جرایم علیه اخلاق و عفت عمومی
۴۲۹	۷- جرایم نیروهای مسلح
۴۵۷	جدول دیات
۴۸۳	جدول قوانین کیفری

دیباچه چاپ نخست

صرف نظر از حقوق و تکالیف فردی که در رابطه میان انسان و خدا تعریف می‌شوند، تشکیل جوامع و گرد آمدن افراد در کنار یکدیگر، ایجاد حقوق اجتماعی برای هر فرد را در پی داشته است. در کنار آن و به جهت احترام به این حقوق، تکالیفی بر دیگران بار گردیده و موارد نقض این حقوق و تکالیف با پاسخ جامعه روبرو بوده است. رفتارهای مخالف نظم اجتماعی در تمامی جوامع از بدو ایجاد وجود داشته است. با تشکیل دولت به عنوان نهادی جهت حفظ و حراست حقوق شهروندان، این تعرضات به حقوق افراد، با واکنش دولت مواجه شده است. لیکن، برحسب آن که میزان اهمیت حقوق نقض شده تا چه حدی باشد، دولت‌ها واکنش‌های مختلفی ابراز نموده‌اند. واکنش در برابر برخی رفتارها در حد یک تنبیه انضباطی، برخی در حد جبران خسارت و برخی دیگر در حد کیفر و مجازات بوده است. قسمت اخیر که در حقوق جزای مدرن تحت عنوان جرم از آن یاد می‌شود، رفتارهایی است که مهم‌ترین ارزش‌های یک جامعه را هدف قرار داده است و در صورت ادامه این رفتارها و عدم مقابله با آن، شالوده جامعه از هم خواهد گسست. به همین جهت است که حقوق جزای یک کشور را نمود مهم‌ترین ارزش‌های دولت و ملت می‌دانند. لیکن پرسش مهم آن است که دولت چگونه میان ارزش‌های یک جامعه رتبه‌بندی کرده و مهم‌ترین ارزش‌ها را در حوزه حقوق کیفری وارد و از آن حمایت می‌نماید. به بیان دیگر جرم‌انگاری بر اساس چه معیارهایی می‌باشد؟

در پاسخ باید عنوان داشت جوامعی که جدایی دین از سیاست را پذیرفته‌اند، هرچند ردپای آموزه‌های دینی در حقوق کیفری آن‌ها همچنان موجود است، معیارهایی از قبیل

اصل ضرر، پدرسالاری و اخلاق قانونی را به عنوان مهم‌ترین معیارهای جرم‌انگاری مدنظر قرار می‌دهند. در صورتی که رفتاری با این معیارها منطبق گردد، می‌توان آن را به عنوان رفتاری تلقی نمود که باید در مقابل آن واکنش کیفری نشان داد. لیکن در جوامع دینی و مذهبی، ملاک‌ها و آموزه‌های دینی جایگاه ممتازی را در این خصوص دارا می‌باشند. بی‌گمان جامعه مذهبی و دولت برآمده از ایدئولوژی و انقلاب دینی، نه تنها نمی‌تواند نسبت به دستورات دین بی‌تفاوت باشد، بلکه زمینه‌سازی جهت اجرای دستورات و احکام دین را وظیفه خود قلمداد می‌کند. با در نظر گرفتن این امر، جمهوری اسلامی ایران که به برکت انقلاب شکوهمند مردم ایران جهت برپایی «عدل اسلامی» و مقابله با «سلطه‌گری فردی و گروهی» با «باروری از خون بیش از شصت هزار شهید و صدهزار زخمی و ملول» در میان فریادهای «استقلال، آزادی، حکومت اسلامی»^۱ در سایه رهبری فرزانه امام راحل (رضوان الله تعالی علیه) ایجاد شد و اکنون تحت زعامت و ولایت حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، طی مسیر می‌نماید، نمی‌تواند نسبت به مسائل و دستورات دین مبین اسلام بی‌تفاوت باشد. از طرفی، در مسائل مستحدثه اجتماعی که حکم صریح فقهی در آن وجود ندارد، مقنن می‌تواند با در نظر گرفتن مسائل فقهی به قانونگذاری بپردازد. لذا در بحث جرم‌انگاری، دولت جمهوری اسلامی با دو عامل دین و مسائل مستحدثه روبرو است. این امر باعث شده است که قوانین کیفری ایران پس از انقلاب به دو دسته کلی تقسیم گردند. قوانینی که بطور مستقیم از شرع مقدس ناشی شده‌اند مانند حدود، قصاص، دیات و قوانینی که شرع مقدس حکم اولیه‌ای در خصوص آن نداشته و در واقع قانونگذار با شرط عدم مخالفت آن‌ها با شرع (اصل چهارم قانون اساسی) مبادرت به جرم‌انگاری این رفتارها جهت حفظ نظم جامعه اسلامی نموده است. این گسترش معیارهای جرم‌انگاری، خود باعث ورود رفتارهای بیشتر به حوزه کیفری و در نتیجه مواجهه شهروندان با شمار فزاینده مواد قانونی در ممنوع کردن رفتارهایی با ضمانت اجرای جزایی شده است.

۱. عبارات داخل گیومه از مقدمه قانون اساسی اخذ شده است.

مجموعه حاضر از آن جهت در خور توجه است که به یکی از مهم‌ترین مسایل جامعه حقوقی ایران پاسخ گفته است. این مسأله در دو سطح برای شهروندان، وکلا، قضات و پژوهشگران روی می‌نماید. در سطح نخست، مجموعه حاضر با احصاء تمامی عناوین مجرمانه و رفتارهایی که جنبه کیفری داشته و توسط مقنن جرم‌انگاری شده‌اند، به این سؤال پاسخ می‌دهد که آیا رفتاری معین جنبه کیفری دارد یا خیر؟ به عبارت دیگر آیا مقنن برای این رفتار معین مجازاتی در نظر گرفته است یا خیر؟ و در سطح دوم، این مجموعه در یافتن ماده قانونی مربوط به اعمال جزایی به اشخاصی که با مسایل حقوق کیفری درگیر می‌باشند، کمک شایانی خواهد نمود. از سوی دیگر، جمع‌آوری این مواد در کنار یکدیگر نشان خواهد داد نظام حقوقی ایران در حقیقت با یک تورم کیفری مواجه است. در میان ۱۸۴۳ عنوان مجرمانه‌ای که براساس قوانین تا تیرماه سال ۱۳۹۲ احصاء شده‌اند، موادی در قوانین کیفری ایران یافت می‌شود که شاید در زمان تصویب توجیه مناسبی داشته‌اند لیکن اکنون با فقدان توجیه برای آن‌ها و با عنایت به هزینه‌های مختلف جرم‌انگاری یک عمل، جرم‌زدایی از آن‌ها، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر می‌نماید.

از نظر پیشینه این مجموعه، تاکنون در کتب، سایت‌های اینترنتی و لوح‌های فشرده گوناگون، قوانین اعم از کیفری و حقوقی جمع‌آوری شده‌اند. لوح حق، لوح دستور، سایت قوانین روزنامه رسمی و سایت حافظه قوانین مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و سامانه ملی قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست جمهوری از جمله این موارد می‌باشند. لیکن این لوح‌ها و سایت‌ها تنها به ذکر قوانین پرداخته‌اند. در کنار این موارد، درخور توجه‌ترین کتابی که تاکنون در خصوص عناوین مجرمانه چاپ شده است، کتاب ارزشمند «عناوین مجرمانه» از انتشارات معاونت آموزش قوه قضائیه است. این کتاب بسیار مورد توجه دانش‌پژوهان حقوق قرار گرفته و تجدید چاپ نیز شده است. با وجود این کتاب، آن چه محققان مرکز مطالعات معاونت پیشگیری را به انجام این پژوهش واداشت آن بود که نخست، این کتاب از سال ۱۳۸۳ تاکنون به روز رسانی نشده است؛ در حالیکه تصویب قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ در کنار سایر قوانینی که در طول این سال‌ها تصویب یا اصلاح شده‌اند، تغییرات قابل توجهی را درباره عناوین

مجرمانه به همراه داشته است. دیگر اینکه، در کتاب «عناوین مجرمانه» معاونت آموزش قوه قضائیه، در برخی موارد، شرایط و اوضاع و احوال ارتکاب جرم که در قوانین کیفری به آن‌ها اشاره شده است، در قالب عنوان مجرمانه مستقل مطرح شده است و همچنین دیات و تخلفات نیز به صورت عناوین مجرمانه ذکر شده‌اند. در حالیکه عنوان مجرمانه عبارت از رفتاری مادی است که مقنن برای آن مجازات تعیین نموده است. بنابراین برخی از مواردی که در قالب «عناوین مجرمانه» در کتاب مذکور احصاء شده‌اند به لحاظ حقوقی عنوان مجرمانه محسوب نمی‌شوند. به رغم این ایرادات از ارزشمندی کتاب مذکور هیچ‌کس انکار نخواهد شد، بلکه یکی از منابع اصلی کتاب حاضر قلمداد می‌شود. کتاب حاضر با هدف رفع اشکالات مذکور و به‌روز رسانی عناوین مجرمانه، با معیار قرار دادن طبقه‌بندی سنتی عناوین مجرمانه تألیف شده است.

شایان ذکر است در کتاب حاضر، دیات در قالب جدولی مستقل طبقه‌بندی شده‌اند که با توجه به تغییرات ایجاد شده در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ در حوزه دیات، این جدول اهمیت مضاعفی خواهد داشت. همچنین قوانینی که عناوین مجرمانه از درون آن‌ها استخراج شده است، با عنوان جدول قوانین کیفری در انتهای کتاب آمده است. در ضمن، به دلیل سکوت مقنن نسبت به شماره مواد کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی، تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده، که به ادامه مواد قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۰ ملحق شده بود، در کتاب حاضر همان شماره‌های سابق مواد قانونی کتاب پنجم با عنوان «کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی «تعزیرات»" مورد استفاده قرار گرفته است که به دلیل آشنایی جامعه حقوقی با آن، شناخته شده‌تر و سهل الوصول‌تر بنظر می‌رسد.

در پایان از تلاش کارشناسان مرکز مطالعات معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه در تهیه این مجموعه به‌ویژه آقایان ابوالفضل قلی‌زاده و محمدهادی توکل‌پور، تشکر بعمل می‌آید.

ابوالقاسم خدادی

مرکز مطالعات اجتماعی و جرم‌شناسی

معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه

فهرست عناوین مجرمانه

۱. جرایم علیه تمامیت جسمانی	کد	موضوع مجرمانه	صفحه
	۱۱	قتل	۱۵
	۱۲	آسیب های بدنی	۱۸
	۱۳	سقط جنین	۲۲
	۱۴	ربودن اشخاص	۲۳
	۱۵	جنایت بر انسان مرده	۲۳
	۱۶	شروع به پاشیدن اسید	۲۳
۲. جرایم علیه شخصیت معنوی	کد	موضوع مجرمانه	صفحه
	۲۱	توهین و هتک حرمت	۲۷
	۲۲	دشنام و نسبت ناروا	۲۸
	۲۳	افترا	۲۹
	۲۴	نشر اکاذیب	۳۰
	۲۵	هجو	۳۰
۳. جرایم علیه اموال و مالکیت	کد	موضوع مجرمانه	صفحه
	۳۰۱	سرقت	۳۳
	۳۰۲	خیانت در امانت	۳۷
	۳۰۳	کلاهبرداری	۳۹
	۳۰۴	شروع به کلاهبرداری	۴۶
	۳۰۵	تحصیل مال نامشروع	۴۶
	۳۰۶	ربا (جنسی و قرضی)	۴۷
	۳۰۷	معامله به قصد فرار از پرداخت دین	۴۷
	۳۰۸	چک پرداخت نشدنی	۴۷
	۳۰۹	تجاوز و تصرف عدوانی و مزاحمت و ممانعت از حق	۴۸
۴. جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی	کد	موضوع مجرمانه	صفحه
	۴۰۱	محاربه، بغی و افساد فی الارض	۵۳
	۴۰۲	تشکیل دسته یا جمعیت با هدف برهم زدن امنیت کشور	۵۳
	۴۰۳	اداره دسته یا جمعیت با هدف برهم زدن امنیت کشور	۵۳
	۴۰۴	عضویت در جمعیت های معارض کشور	۵۴
	۴۰۵	تبلیغ علیه نظام	۵۴
	۴۰۶	جاسوسی	۵۴

صفحه	موضوع مجرمانه	کد
۵۷	تحریک نیروهای رزمنده یا اشخاصی که در خدمت نیروهای مسلح هستند به عصبیان، فرار، تسلیم یا عدم اجرای وظایف نظامی	۴۰۷
۵۷	بی‌مبالاتی در حفظ اطلاعات طبقه‌بندی شده توسط مأمورین حفاظتی و اطلاعاتی	۴۰۸
۵۷	همکاری با دول خارجی متخاصم علیه جمهوری اسلامی ایران	۴۰۹
۵۷	تهدید و ادعای بمب‌گذاری	۴۱۰
۵۸	تحریک مردم به جنگ و کشتار به قصد برهم زدن امنیت کشور	۴۱۱
۵۸	اجتماع و تبانی برای ارتکاب جرم علیه امنیت داخلی یا خارجی کشور	۴۱۲
۵۸	اجتماع و تبانی برای اقدام علیه اعراض یا نفوس یا اموال مردم	۴۱۳
۵۸	سوء قصد به جان مقامات	۴۱۴
۵۹	خرابکاری و اختلال در تاسیسات و وسایل عمومی	۴۱۵

۵- جرایم علیه آسایش عمومی

صفحه	موضوع مجرمانه	کد
۶۷	جرایم مربوط مسکوکات تقلبی	۵۰۱
۶۸	جعل و تزویر	۵۰۲
۸۴	گزارش خلاف واقع	۵۰۳
۸۸	شکستن و محو پلمپ	۵۰۴
۸۹	فرار مجوسین، اخفا و کمک به مجرمین	۵۰۵
۹۵	غصب عناوین	۵۰۶
۹۶	جرایم علیه میراث فرهنگی	۵۰۷
۱۰۴	تقصیرات و تعدیات مأمورین	۵۰۸
۱۲۴	رشاء و ارتشاء	۵۰۹
۱۲۷	شروع به ارتشاء	۵۱۰
۱۲۷	اختلاس	۵۱۱
۱۲۹	شروع به اختلاس	۵۱۲
۱۳۰	تصرفات غیر قانونی مأموران در اموال دولتی	۵۱۳
۱۴۲	تدلیس و تبانی در معاملات دولتی	۵۱۴
۱۴۵	تمرد نسبت به مأمورین دولت	۵۱۵
۱۴۶	جرایم انتخاباتی	۵۱۶
۱۶۰	جرایم مربوط به آزمون‌ها و امتحانات	۵۱۷
۱۶۲	جرایم مربوط به ورود و خروج غیرمجاز به کشور و گذرنامه	۵۱۸
۱۶۸	جرایم مطبوعاتی و سمعی و بصری	۵۱۹

کد	موضوع مجرمانه	صفحه
۵۲۰	جرایم رایانه‌ای	۱۸۰
۵۲۱	جرایم مربوط به ماهواره، بی سیم، پست	۱۹۲
۵۲۲	جرایم مربوط به مقررات پزشکی، دارویی، خوراکی، آرایشی و دخانیات	۱۹۶
۵۲۳	جرایم مربوط به امور گمرکی	۲۳۰
۵۲۴	قاچاق کالا و ارز، اسلحه و مهمات و انسان	۲۳۳
۵۲۵	جرایم تجارتنی، پولی، بانکی، مالیاتی و بورس	۲۷۱
۵۲۶	جرایم مربوط به ازدواج و امور خانوادگی	۲۹۹
۵۲۷	جرایم مربوط به اسناد سجلی	۳۰۴
۵۲۸	تظاهر، قدرت‌نمایی، اخاذی و تهدید	۳۱۰
۵۲۹	اخلال در نظم	۳۱۱
۵۳۰	مزاحمت	۳۱۳
۵۳۱	جرایم مربوط به اطفال یا افراد ناتوان	۳۱۳
۵۳۲	افشای اسرار و اطلاعات	۳۱۴
۵۳۳	سوکند و شهادت دروغ	۳۱۶
۵۳۴	جرایم مربوط به اموات	۳۱۸
۵۳۵	جرایم مربوط به کار و تامین اجتماعی	۳۱۸
۵۳۶	جرایم مربوط به جنگلها، مراتع، اراضی زراعی و باغها	۳۴۰
۵۳۷	جرایم علیه محیط زیست	۳۴۳
۵۳۸	جرایم مربوط به شکار	۳۴۵
۵۳۹	تخریب و احراق و اتلاف اموال و حیوانات	۳۵۸
۵۴۰	جرایم مربوط به وسایل نقلیه هوایی، دریایی، زمینی و راه آهن	۳۶۱
۵۴۱	جرایم مربوط به امور مهندسی و ساختمان	۳۷۱
۵۴۲	جرایم مربوط به امور معدن، خاک و آب	۳۷۳
۵۴۳	جرایم مربوط به امور ثبتی و محکومیت مالی	۳۷۵
۵۴۴	جرایم مربوط به مواد مخدر و روانگردان	۳۷۶
۵۴۵	ولگردی و تکدی‌گری	۳۹۱
۵۴۶	تعزیرات حکومتی	۳۹۱

کد	موضوع مجرمانه	صفحه
۶۱	رابطه نامشروع مرد و زن	۴۱۹
۶۲	رابطه نامشروع دو مرد	۴۱۹
۶۳	رابطه نامشروع دو زن	۴۲۰
۶۴	قوادی	۴۲۰
۶۵	مسکرات و قمار	۴۲۱
۶۶	سایر موارد	۴۲۳

و جرایم علیه اخلاق و عفت عمومی

کد	موضوع مجرمانه	صفحه
۷۰۱	جرائم علیه امنیت	۴۳۱
۷۰۲	جرائم برخلاف تکالیف نظامی	۴۳۶
۷۰۳	فرار از خدمت	۴۴۲
۷۰۴	گزارش خلاف واقع	۴۴۳
۷۰۵	تقلب و دسیسه در امور نظام وظیفه	۴۴۴
۷۰۶	فروش و حیف و میل و واگذاری اشیای نظامی و اموال نیروهای مسلح	۴۴۵
۷۰۷	سرقت	۴۴۷
۷۰۸	تخریب	۴۴۸
۷۰۹	سوء استفاده و جعل و تزویر	۴۴۹
۷۱۰	استفاده غیرقانونی البسه رسمی یا علائم و نشانها و مدالهای نظامی	۴۵۴
۷۱۱	اختلاس، ارتشا و اخاذی	۴۵۵
۷ جرائم نیروهای مسلح		
کد	موضوع	صفحه
۸۰۱	دیه مو	۴۵۹
۸۰۲	دیه چشم	۴۶۰
۸۰۳	دیه بینی	۴۶۱
۸۰۴	دیه گوش و شنوایی	۴۶۳
۸۰۵	دیه لب	۴۶۴
۸۰۶	دیه زبان، چشایی و گویایی	۴۶۵
۸۰۷	دیه دندان	۴۶۷
۸۰۸	دیه فک	۴۶۹
۸۰۹	دیه گردن	۴۶۹
۸۱۰	دیه دست و پا	۴۷۰
۸۱۱	دیه ناخن	۴۷۲
۸۱۲	دیه ستون فقرات	۴۷۲
۸۱۳	دیه نخاع	۴۷۳
۸۱۴	دیه دنده	۴۷۳
۸۱۵	دیه ترقوه	۴۷۴
۸۱۶	دیه نشیمنگاه	۴۷۴
۸۱۷	دیه استخوان و مفاصل	۴۷۴
۸۱۸	دیه اندام تناسلی، بیضه، پستان، ازاله بکارت و افضا	۴۷۶
۸۱۹	دیه عقل و سایر منافع	۴۷۸
۸۲۰	دیه جراحات	۴۷۹
۸۲۱	دیه فلج کردن عضو و قطع عضو فلج	۴۸۱
۸۲۲	دیه جنین	۴۸۱
۸۲۳	دیه جنایت بر میت	۴۸۲
۸ دیات		